

under denne Plage, men nu trues ogsaa andre Stater, navnlig Mississippi, hvor Bomuldsdyrkingen næsten udelukkende varetages af Farvede. Nu forbereder man sig paa at tage imod Bomuldssygdommen bl. a. paa den ejendommelige Maade, at man erstatter de farvede Arbejdere med indforskrevne Italienerne, som arbejde bedre end Negrene og, saa snart de have et eller to Aars Erfaring, dyrke Jorden med større Intelligens og Økonomi. Om disse italienske Arbejdere udtaler en Sagkyndig: »De frembringe mere Bomuld pr. acre end Negeren paa Nabolodden; de tilendebringe Høsten to å tre Uger før ham, og den Tid, de derved indvinde, gøre de sig lønnende ved at hjælpe deres farvede Nabo med hans Bomuldshøst.«

Alt tyder paa, slutter Professor Wilcox, at Negerbefolkningen relativt taber Terræn (»the negro is losing ground«). Den sorte Mand trænges mere og mere ud i det mindst lønnende Arbejde, faar forholdsvis mindre og mindre Del i Landets fremadskridende Velstand.

IV.

Den kooperative Bevægelse i Belgien.

Den kooperative Bevægelse har i Belgien naaet et ret betydeligt Omfang, og det uagtet den i sin nuværende Form ikke er meget over en Snes Aar gammel. I 1885 fandtes i Belgien kun 92 kooperative Foreninger, men i de 9 Aar 1885—94 oprettedes ikke mindre end 417 nye Foreninger (altsaa henimod et halvt hundrede aarlig); i 1895 øgedes Tallet med 94, og i hvert af de følgende Aar indtil 1903 med efternævnte Antal nye Foreninger: 179 — 312 — 268 — 190 — 251 — 220 — 183 — 197; i de første 6 Maaneder af 1904 oprettedes yderligere 146 kooperative Sammenslutninger, saaledes at Tallet i 1904 var 2600 med et samlet Medlemsantal af

200000 Familjer, repræsenterende over en Syvendedel af Befolkningen. Herunder er endda ikke medregnet de mange forskelligartede Andelsvirksomheder i Landbruget, hvis Tal naar op imod 4000.

Det er dog Bevægelsens ejendommelige Karakter mere end dens Omfang, der paakalder Interessen.

De kooperative Foretagender i Belgien ere for største Delen i aller egentligste Forstand Arbejder-Foretagender, og den hele Virksomhed staar i nøje Forbindelse med den politiske Partikamp og den socialistiske Arbejderbevægelse.

Den belgiske Arbejder er ret praktisk anlagt. Selv om han ikke mangler Sans for det ideelle, lægger han dog en betydelig Vægt paa den øjeblikkelige materielle Fordel. Dette have de politiske Førere forstaaet. »Man udretter ikke stort med Folk, der ere nærved at dø af Sult«, siger en af Arbejderpartiets Tillidsmænd, Louis Bertrand, hvem de nedenfor gengivne Oplysninger skyldes. *) Det belgiske socialistiske Parti har derfor i vid Udstrækning benyttet Kooperationen i dens forskellige Former som Udgangspunkt for den politiske Propaganda.

I Byerne er man i Almindelighed begyndt med Oprettelsen af et Andelsbageri, paa Landet (hvor Hjemmebaking endnu er det almindeligste) med et Mel-Udsalg, — et ejendommeligt Træk, der vidner om, i hvilken Grad Brødet er det centrale i den fattige belgiske Arbejders daglige Økonomi. De to store kooperative Institutioner »Vooruit« i Gent og »Maison du peuple« i Brüssel ere saaledes begyndte som Bagerier, hvortil den nødvendige Kapital af nogle faa hundrede Francs blev sammenskudt ved Ugebidrag paa 25 eller 50 Centimer. Nu eje disse to Institutioner deres egne Bygninger til Værdi over 1½ Mill. Frs., og medens Brødforsyningen vel endnu er

*) Louis Bertrand: Die genossenschaftliche Bewegung in Belgien und ihre Resultate. (Archiv für Sozialwissensch. und Sozialpolitik. Bd. XX. S. 55 ff.).

Hovedvirksomheden, er der dog ved Siden heraf taget saa mange andre Opgaver op, at en Arbejder i Gent eller Brüssel saa at sige kan faa alle sine Fornødenheder (og det ikke blot de rent materielle) tilfredsstillede ad kooperativ Vej.

Fælles for saa at sige alle kooperative Foretagender i Belgien er Anvendelsen af Rochdale-Principet, at sælge til Priser, der nogenlunde svare til de almindelige Detailpriser, og saa fordele Profitten eller den Part deraf, der ikke anvendes til almindelige Formaal og til Partiøjemed. — Et andet vigtigt Princip er den lette Adgang til at drage Nytte af Andels-Institutionerne. De belgiske Forbrugsforeningers Udsalg staa aabne for enhver, som vil gøre sine Indkøb dér; Forbrugsforeningerne ere derfor regulære Handelsforretninger, der løse Næringsadkomst og betale ganske de samme Afgifter som de almindelige Detaillister. Vil man knytte sig nøjere til Forbrugsforeningen og oppebære Andel i Overskuddet med de øvrige dertil knyttede Goder, tegner man sig for en Aktie paa 10 Frs., der betales i smaa Rater paa 2—3 Frs. i Løbet af nogle Aar. Betalingen sker ved Fradrag i den udbetalte Dividende. Saaledes er det efter Lovene, men faktisk bliver man Medlem blot ved at købe en Kontrabog, der koster 40 eller 50 Centimer. Saaledes f. Eks. i Brüssel: man gaar ind i en af Butikerne i »Maison du peuple« og lader sig indskrive som Medlem, erlægger sine 40 Centimer, og faar fra samme Dag Andel i Dividenden i Forhold til det Beløb, hvorfor man køber, foruden at man er Ejer af $\frac{1}{20000}$ af Kapitalen, der nu andrager over 1 Mill. Frs.

»Maison du peuple« stiftedes i 1882. Tre Aar efter havde Foreningen 400 Medlemmer og en Omsætning paa 36000 Frs. med en Gevinst af 6000 Frs. I 1903 var Medlemstallet over 20000 Familjer, Omsætningen oversteg $4\frac{1}{2}$ Mill. Frs., hvoraf 3 Mill. faldt paa Brød, 400000 paa Kul, lige saa meget paa Beklædningsgenstande, endvidere store Beløb paa Urtekramvarer, Kød, Smør og Mælk.

Foruden Udsalg af disse forskellige Varer er der til »Maison du peuple« knyttet en Sygeforsikring. Oprindeligt betaltes der 5 Centimer om Ugen til Sygekassen, hvorfor den Forsikrede fik Ret til i Sygdomstilfælde at faa udliveret 7 Brød pr. Uge, foruden at Foreningen betaler Læge og Medicin. Nu betales der intet særligt Bidrag til Sygeforsikringen. --- Endelig findes der i »Palais du peuple« et gratis Bibliotek til Medlemmernes Benyttelse samt Lokaler, der gratis stilles til Raadighed for de forskellige Arbejderforeninger.

De kooperative Foreninger i andre Byer ere i det væsentlige organiserede paa lignende Maade, saaledes den berømte »Vooruit« i Gent, der betegnes som repræsenterende den fuldendte Type paa et kooperativt Foretagende. »Vooruit« sælger sit Brød langt dyrere end »Maison du peuple«, nemlig for 35 Centimer, hvilket giver en Fortjeneste af 13—15 Centimer pr. Kgr. Udbyttet udbetales ikke i Penge, men i Bons, der atter tages som Betaling i alle Foreningens Udsalg (Kulforsyning, Urtekram-, Konfektions-, Skotøjsbutiker, Apotek o. s. v.). De sociale Indretninger, der ere knyttede til »Vooruit«, omfatte bl. a. Sygekasse, Livsforsikring, Barselforsikring; endvidere en Pensionskasse for Medlemmer over 60 Aar. For at nyde godt af Pensionskassen maa man i 20 Aar have købt for mindst 150 Frcs. aarlig i Foreningens Udsalg (i denne Sum ikke medregnet Køb af Brød), og Pensionen retter sig da efter den samlede Sum, man har købt for. »Vooruit« udgiver en Avis og yder Bidrag til Biblioteker, Musik- og Sangforeninger; den raader over talrige Lokaler til Brug ved Foredrag, Underholdninger, Fester o. l. Endelig har Foreningen oprettet Filialer i forskellige Egne af Provinsen Flandern for dér at tage Kampen op med det klerikale Parti.

Medens Forbrugsforeningerne i Danmark næsten udelukkende findes paa Landet, er det modsatte Tilfældet i Belgien. Man har dér begyndt med Byernes Arbejderbefolkning, der var lettest at faa i Tale; og den koope-

rative Propaganda (der, som foran nævnt, staar i nær Forbindelse med den socialistiske Agitation) drives nu ude paa Landet og i Smaabyerne for en stor Del med de store By-Foreninger som Udgangspunkt. Man begynder i Almindelighed med at leje et Hus, hvor man indretter et Gæstgiveri, der tillige tjener som Foredragslokale. I samme Bygning aabnes under primitive Former et Udsalg af de vigtigste Forbrugsartikler. Stedets Arbejdere lokkes først af Butiken, der jo byder dem materielle Fordele; samtidig med at de gøre deres Indkøb, deltage de i Foredragsmøderne og læse de uddelte Blade og Flyveskrifter, og saaledes gaar den kooperative og den politiske Propaganda Haand i Haand.

Den overordentlige Elasticitet, der kendetegner den belgiske kooperative Bevægelse, har i den lille By Jupille ved Liège givet sig et ejendommeligt Udslag, idet der med den stedlige Forbrugsforening »Fraternité« som Udgangspunkt er rejst en kraftig Agitation imod Alkoholnydelse. Der har dannet sig en Afholdsforening, hvis første praktiske Resultat er Udelukkelsen af Spiritus-Salg fra de kooperative Butiker.

I det foregaaende er der alene talt om Forbrugsforeningerne. Der eksisterer ogsaa en Del Arbejder-Produktionsforeninger, som dog i det hele ere af ringe Betydning. Derimod spille Andelsmejerier og Fællesindkøbsforeninger for Gødnings- og Foderstoffer i de senere Aar en voksende Rolle; og det samme er Tilfældet med Spare- og Laanekasserne, der som oftest ere organiserede efter det Raiffeisenske Princip. — Det første Andelsmejeri i Belgien oprettedes 1889, men først efter 1895 har Bevægelsen ret taget Fart; Antallet var ved Begyndelsen af Aaret 1903 ca. 500. Formen er en Art Aktieselskaber, idet hver Deltager faar 1 Aktie á 25 Frcs. for hver Ko. For hvert Kilogram Mælk, der leveres til Mejeriet, tilbageholdes 1 Centime, indtil der paa denne Maade er samlet de 25 Frcs., der giver Ret til en Aktie. Mælken betales efter Kvalitet. Der fabrikeres kun Smør,

og den skummede Mælk gaar tilbage til Producenten. Man regner, at Bonden gennem Andelsmejeriet faar omtrent dobbelt saa meget ud af sin Mælkeproduktion som før. Med Hensyn til Afsætningen af den voksende Smørproduktion har der rejst sig Vanskeligheder, som man i nyeste Tid søger at løse ved Hjælp af et Salgskartel.

V.

Nutidens Aktiekapital.

Østerrigeren Felix Somary har gjort et Forsøg paa at udarbejde en sammenlignende Statistik over Aktieselskaberne i Alverdens Lande. Opgavens Vanskeligheder ere overordentlig store, og Forsøget er da ogsaa kun delvis lykkedes. Af de Resultater, Forf. er kommen til, meddele vi nedenfor nogle Uddrag. Angivelserne fra de forskellige Lande referere sig ikke til samme Aar; i Almindelighed gælder de et Tidspunkt, der nu ligger 3—4 Aar tilbage, saaledes er for Danmarks Vedkommende benyttet Udgiven for 1902 af Greens Danske Fonds og Aktier.

Antallet af Bankselskaber og deres Kapital fremgaar af nedenstaaende Oversigt. (De anførte Beløb angaa den indbetalte Aktiekapital, undtagen for Belgien, Tyskland, Frankrig og Meksiko, hvor der kun har kunnet skaffes Oplysning om den nominelle Kapital).

Europa:	Antal Banker	Aktiekapital Mill. Rmk.
Belgien	74	443.9
Danmark	121	149.3
Tyske Rige.....	419	3289.0
Finland	10	65.5
Frankrig	869	2202.2
Storbritannien.....	91	5733.1
Italien	158	130.3